

Такім чынам, літаратура перастварае быццё паводле аблічча і падабенства свету рэальнага. Яе хранатоп – прасторачас – таксама мае чатыры бачныя каардынаты. Але літаратурныя прастора і час не ізаморфныя ў дачыненні да рэальных прасторы-часу. Катэгорыя часу ў творах А. Разанава рэалізуецца праз выражэнне ўласна часу, бяспася і прадчасся. Апошнія два пануюць пераважна ў вершаках. Разважаючы над адносінамі чалавека і прыроды, ствараючы прыродныя замалёўкі, паэт адлюстроўвае цыклічнасць часу ў сваіх пункцірах. Больш складанымі названыя катэгорыі падаюцца ў версэтах, калі дэманструюць сваю парабалічнасць або скрыжоўваюцца такім чынам, што ўяўляюцца лірычнаму герою небяспэкай, выклікаючы ў яго адзінае жаданне перайначыць свет. Паэт прыходзіць да высновы, што імгненне раўназначна вечнасці, а чалавек ў яго зномах ператвараецца ў «часавека». Такая якасць часу, як працягласць, найбольш яскрава рэалізуецца ў версэтах і злёсах. Што датычыць прасторы, то ў творах А. Разанава яна падаецца як звужанай, абмежаванай садам, домам, паўстанкам, вёскай, дарогай, так і бязмежнай. Аналізуе паэт і ўнутраную прастору (пераважна ў квантэмах). У выніку, імкнучыся разгадаць існасць быцця, А. Разанаў, як адзначана ў адным з яго пункціраў, «*сшывае час і прастору суровай ніткай*» [5, с. 135].

Літаратура

- 1 Бахцін, М. М. Пытанні літаратуры і эстэтыкі. Даследаванні розных гадоў / М. М. Бахцін. – Масква : Мастацкая літаратура, 1975. – 504 с.
- 2 Баршчэўскі, Л. Беларуская літаратура і свет: ад эпохі рамантызму да нашых дзён : папулярныя нарысы / Л. П. Баршчэўскі, П. В. Васючэнка, М. А. Тычына. – Мінск : Радыёла-плюс, 2006. – 596 с.
- 3 Бахцін, М. М. Эстэтыка слоўнай творчасці / М. М. Бахцін. – Масква : Мастацтва, 1986. – 445 с.
- 4 Кісліцына, Г. М. Алесь Разанаў: Праблема мастацкай свядомасці / Г. М. Кісліцына. – Мінск : Беларуская навука, 1997. – 143 с.
- 5 Разанаў, А. С. Дождж: возера ў акупунктуры : пункціры / А. С. Разанаў. – Мінск : І. П. Логвінаў, 2007. – 162 с.
- 6 Разанаў, А. С. Лясная дарога: версэты / А. С. Разанаў. – Мінск : І. П. Логвінаў, 2005. – 200 с.
- 7 Ціхановіч, Т. А. Дынаміка жанравай фонасемантыкі паэзіі Алеся Разанава : аўтарэф. дыс. на атрым. вуч. ступ. канд. філал. навук: 10.01.08 / Т. А. Ціхановіч. – Мінск, 2009. – 22 с.
- 8 Разанаў, А. С. Вастрыё стралы : версэты, паэт. мініяцюры / А. С. Разанаў. – Мінск : Мастацкая літаратура, 1988. – 159 с.
- 9 Разанаў, А. С. З апокрыфа ў канон : гутаркі, выступленні, нататкі / А. С. Разанаў. – Мінск : І. П. Логвінаў, 2010. – 138 с.
- 10 Разанаў, А. С. І потым нанава пачаць : квантэмы, злёсы, вершаказы / А. С. Разанаў. – Мінск : І. П. Логвінаў, 2011. – 102 с.
- 11 Разанаў, А. С. Сума немагчымасцяў : зномы / А. С. Разанаў. – Мінск : І. П. Логвінаў, 2009. – 122 с.

УДК 398.33(476.2-37Ветка)

В. С. Новак

Каляндарна-абрадавы фальклор Веткаўшчыны: лакальныя асаблівасці

У артыкуле аналізуюцца розныя з’явы каляндарна-абрадавага фальклору Веткаўскага раёна, сярод абследаваных населеных пунктаў якога – вёскі Шарцін, Старое Сяло, Залаты Рог, Данілавічы, Стаўбун, Казацкія Балсуны і інш. Каштоўнасць у плане вывучэння мясцовых асаблівасцей фальклорна-этнаграфічных традыцый уяўляюць непасрэдныя ацэнкі тых ці іншых абрадаў і звычайў з пункту гледжання носьбітаў, так званыя мемараты інфарматараў, іх успаміны аб тым, як адзначаліся ў іх мясцовасці, напрыклад, зімовыя і веснавыя святы. Сабраныя ў палявых экспедыцыях фактычныя матэрыялы дапамагаюць рэканструяваць структуру абрадавых комплексаў Веткаўшчыны, выявіць агульнаэтнічную аснову і спецыфічна адметныя рысы.

Каляндарна-абрадавы фальклор Веткаўскага раёна вылучаецца багаццем і архаічнасцю фальклорна-этнаграфічных з’яў. Засяродзім увагу на характарыстыцы асобных відаў зімовай і веснавой каляндарнай абраднасці, пры гэтым будзем абалірацца на фальклорна-этнаграфічныя матэрыялы, запісаныя ў вёсках Веткаўскага раёна.

Сціплыя звесткі, запісаныя пра Піліпаўскі пост на Веткаўшчыне, засведчылі наступныя асноўныя моманты, звязаныя з яго правядзеннем: прыбіранне ў хаце (“В доме перад празнікам убіралі” – в. Старое Сяло) [1*]; прадзенне (“Жэншчыны і дзеўкі сабіраліся гуртам і пралі” – в. Старое Сяло) [2*]; выкананне песень сямейна-бытавой скіраванасці (“Пелі песні пра гурочки” – в. Стаўбун) [3*]; (“Песні пелі. Разныя былі: і пра абманутую дзеўку, і пра зіму, і пра снег...” – в. Старое Сяло) [1*].

Што датычыць зімовай абраднасці, то калядна-навагодні комплекс Веткаўшчыны, як і ў іншых раёнах Гомельшчыны, мае і тыповыя традыцыйныя рысы, і адметныя кампаненты, і спецыфічныя мясцовыя асаблівасці, і па-мясцоваму характэрныя рытуалы віншавальна-абыходнага, прадудыравальнага і прагнастычнага характару. Падрыхтоўка абрадавай стравы – куцці і святкаванне першай, другой і трэцяй куцці – важныя традыцыйныя моманты ў сістэме калядна-навагодняй абраднасці. “Семантыка калядных абрадаў на куццю, атмасфера і мера рытуалізацыі часовай яе прасторы, таямніча-ўрачысты лад святкавання сведчаць аб вялізнай ролі, прыдаванай старажытным земляробам Калядам у лёсе гаспадаркі і сям’і. Абрадавая ўрачыстасць адбывалася на ўзроўні свяшчэннадзейства” [1, с.172]. Жыхары Веткаўшчыны пацвердзілі той факт, што ў іх мясцовасці адзначалі ўсе тры вечары пад назвай “куцця”: “Куцця первая посная, а вторая ета шчадроная (скаромная), трэцяя – крашчэнская – ета посная” запісана ў в. Шарсцін [4*]. Звычайна для падрыхтоўкі куцці выкарыстоўвалі зярняты пшаніцы (“гэта была каша з пшаніцы, унасілі ў хату, ставілі на кут” – запісана ў в. Залаты Рог) [5*]; розныя зерневыя культуры (“куццю дзелалі. З любога зерня дзелалі” – запісана ў в. Старое Сяло) [1*]; зярняты ячменю (“куццю варылі з ячменнай крупы” – запісана ў в. Старое Сяло) [2*]; пярлоўку (“Яшчэ гушчу варылі з пярлоўкі” – запісана ў в. Вялікія Нямки) [6*].

Абавязковае загортванне гаршка з куццёй у сена і ручнік мела ў каляднай традыцыі в. Прысно мясцовыя сімвалічныя тлумачэнні: “Гаршчок з куццёй абізацельна заварачывалі ў сена, а затым у рушнік і ставілі яго на покуць пад віконы. Счыталі, што сена з покуці прынясе скаціне павялічэнне пагалоўя, а тым рушніком, на якім стаяла куцця, уся сям’я ўціралася. Счыталі, што гэты ручнік сціраў усе грахі і прыносіў дастатак у хату” (запісана ў в. Прысно) [7*].

У каляднай традыцыі в. Шарсцін было прынята рэшткі куцці і сена, што ляжала на калядным стале пад абрусам, аддаваць курам, “штоб куры нясліся. І на тое сена садзіліся. І скаціне сена аддавалі, штоб не балела” [4*]. Што датычыць сена, то ў розных вёсках Веткаўскага раёна магічнае значэнне гэтага важнага прадметнага атрыбута мела апатрапеічную скіраванасць: “Сена была, каб каровы добрае малако давалі і не захворвалі” (запісана ў в. Залаты Рог) [5*]. Паводле сведчанняў жыхароў в. Залаты Рог, сена з каляднага стала выкарыстоўвалі, каб “карова добрая была, харашо цялілася” [8*].

У в. Новы Мір “сена клалі пад куранятак, пад курыцу і сыпалі ў яечкі тое сена, што пад куццю лажылі. Нясеш куццю і ціўкаеш: “Ціў, ціў, ціў!”, штоб кураняты былі” [9*]. Адметным момантам у каляднай традыцыі в. Старое Сяло з’яўляецца падкладванне пад парог саломы, што сімвалізавала засцярогу ад уздзеяння звышнатуральных сіл: “Як мамка казалі, гэта як пасцелька дамавічку” [1*].

З другой куццёй у в. Перавессе было звязана распальванне вогнішча, скокі праз якое выконвалі з мэтай засцярогі ад хвароб, усяго дрэннага: “Шчэ трынаццатага вечарам палілі касцёр. Усе прыгалі цераз касцёр. Лічылі, што ўсё плахое згарае ў ім. Прыгалі, штоб балезней не было” [10*].

У структуры калядна-навагодняга комплексу Веткаўшчыны важнае месца адводзілася рытуальным дыялогам, звязаным з заклінаннем, кліканнем марозу на вячэру. Як сведчаць палявыя матэрыялы, аснову славесных формул складаюць матывы просьбы (“Мароз, мароз,

хадзі кашу есць, штоб летам не бываў, цвятоў не аббіваў, ідзі кашу еш” – запісана ў в. Прысно [11*], забароны прыходзіць (“Мароз, мароз, пашлі к нам куццю есці. Не хадзі, када мы з сярпом, а хадзі, када завём!” – запісана ў в. Старое Сяло [2*]; або пагрозы (“Мароз, мароз, хадзі гушчу есці. Улетку не бывай, цвятоў не збівай, а то будзем жалезнай пугай цябе біць” (в. Неглюбка) [12*].

Рытуал заклікання марозу ў в. Шарсцін выконваўся на першую куццю: “Дзед Мароз, хадзі к нам куццю есць. Не еш ні капусты, ні гуркоў, ні там ячмені, ні пшаніцы” [4*]. Жыхары в. Новы Мір засведчылі, што ў іх мясцовасці рытуал заклікання марозу выконвалі на трэцюю куццю: “Мароз, мароз, хадзі гушчу есць...”, – гавару так, штоб не марозіў ні капусту, ні памідоры, ні агуркоў. І так на кожным вакну і на дзвярах папішу”(запісана ў в. Новы Мір [13*]. Зыходзячы з палявых матэрыялаў, у в. Новы Мір таксама “на вячэру запрашалі дзядоў” [9*]; што пацвярджае захаванасць у каляднай абраднасці ўяўленняў, звязаных з кельтам продкаў.

У мясцовай традыцыі в. Залаты Рог галоўным персанажам у рытуале заклікання марозу выступаў фантастычны персанаж Дзед Мароз: “Вечарам усе збіраліся дома, садзіліся за стол, звалі Дзеда Мароза: “Дзед Мароз. Хадзі кашу есць. Не пойдзеш, будзем кнутам біць” [5*]. У дадзенай вербальнай форме яскрава выражаны матыў пагрозы ў адносінах да названага персанажа. Матыў павагі- просьбы да марозу складае аснову славеснай формулы, якой суправаджаўся рытуал яго заклікання ў в. Старое Сяло: “Ой, Мароз, Мароз Іванавіч. Не марозь ты нас увесну, улетку, а марозь сыйчас, прынясі ж нам харошы ўраджай” [1*].

З рэшткамі куцці, што аддавалі курам, была звязана, паводле народных уяўленняў, прадудцыравальная і засцерагальная магія: “Куцця асталася – курам аддаюць, штоб куры нясліся. І на тое сена садзіліся, штоб нясліся. І скаціне сена аддавалі, штоб не балела” [4*]. На пытанне, з якой мэтай клалі на стол сена і засцілалі яго абрусам, жыхары в. Залаты Рог адказалі, што так рабіць трэба было, каб “сена была, каб каровы добрае малако давалі і не захворвалі” [5*]. У іншай інтэрпрэтацыі запісаны гэтыя звесткі ў в. Новы Мір: сена, якое ляжала пад абрусам, давалі карове, каб не “глядзеў злы хто”.

Акрамя выканання абраду ваджэння казы, у в. Залаты Рог меў месца адметны звычай “хадзіць з павай”: “Гэта самая лучшая дзевка ў сяле, яе выбіралі, адзявалі, рабілі вянкi. Кветак не было, дык іх з бумагі выразалі, а самыя лучшыя вяночкі у павы. Вадзілі харавод і пелі песню паве:

Пава, пава па двару лятала,
Пер’я збірала, у рукавок клала,
Сабе парня выбірала.
– Паранёк красівы, не абхадзі двор,
Захадзі к нам,
Я цябе любіць буду,
За табою добра жыць буду” [5*].

Акрамя маскі казы, у калядным гурце веткаўчан былі і іншыя, напрыклад, маска мядзведзя. Аб гэтым запісаны падрабязныя звесткі ў в. Акшынка: “Возьмуць шубы, адну на ногі ў рукавы ўдзенуць, а другую – на рукі, вывернуць ды падпярэжуцца – гэта ўжо ці каза, ці мядзведзь... Тады ўжо ідуць у хату і кажуць мядзведзю: “Ну-ка, Міша, як ты пчол адмахваеш?”. Мядзведзь павінен паказаць. Потым: “Міша, як ты танцуеш?” А мядзведзь тады ўжо пойдзе танцаваць і робіць усё, што яму загадваюць” [14*].

На Крашчэнне ў вёсках Веткаўскага раёна выконвалі наступныя рытуалы: наведванне царквы і выкананне малебну, высяканне з лёду крыжа, абліванне яго бураковым расолам, упрыгожванне ёлкамі, пасвячэнне вады, маляванне крэйдай крыжыкаў на сценах гаспадарчых пабудов і інш. Выкананне апошніх рытуалаў было звязана з апатрапеічнай магіяй: “Прыходзіш дамоў, вады нап’ешся, ёлачкі гэтыя возьмеш, вадой пасвеціш і ў хаце, і ў сараі, штоб скот здаровы быў, штобы людзі здаровыя былі...” (запісана ў в. Новы Мір [13*]. Прадметны атрыбут – “ёлачкі” – выкарыстоўвалі на Крашчэнне і ў в. Залаты Рог. Дзееянні, якія выконваліся з імі, паводле народных меркаванняў, павінны паўплываць ў будучым на здароўе як членаў сям’і, так і свойскай жывёлы: “Усе пап’юць у сям’е воду, каб здаровы

былі, не балелі” [15*]. У мясцовай традыцыі в. Перавессе вялікае значэнне надавалі падрыхтоўцы да святкавання Трэцяй куцці (крашчэнскай). З чысцінёй хаты вяскоўцы звязвалі адсутнасць пустазелля на агародах. З гэтай мэтай “васямнацатага ўранні вымяталі печ, патом хату, каб усё было чыстым. Лічылі, калі ў хаце чыста будзя, то і летам агарод будзя чыстым, без бур’яноў” [10*]. У дзень святкавання Крашчэння таксама выконвалі дзеянні, якія мелі на мэце паспрыяць пладавітасці свойскай жывёлы (“уранні дзевятнацатага няслі куццю скату, штоб вялісь ягняткі, цяляткі, парасяткі”) [10*]; напрыклад, захаванню яек (“сыпалі курям зярно ў адным месце, каб неслісь умесце”) [10*]. Адметнай лакальнай асаблівасцю дзеянняў, звязаных з Трэцяй куццёй у в. Старое Сяло, калі ўжо прыбіралі ўсё са стала, з’яўлялася пасыпанне кашы “у кружок” з адпаведным славесным прыгаворам: “Колькі на Хрышчэнне ў кашы крупінак, штоб столькі ў мяне было куранятак, штоб столькі ў мяне было гусянятак” [16*]. У мясцовай каляднай абраднасці важнае месца адводзілася варожбам шлюбнай і гаспадарчай скіраванасці. Тэксты, якія суправаджалі варажбу ў вёсках Веткаўскага раёна, можна класіфікаваць па тых прадметных атрыбутах, якія выкарыстоўваліся моладдзю. Варажба адбывалася *на шыткецінах* (“Дзеўкі сабіраліся, абнімалі прасла. З закрытымі вачамі падыходзілі, а патом счыталі. У пары – пойдзеш замуж, не – дык не пойдзеш” – запісана ў в. Залаты Рог) [5*]; *на блінах* (“А яшчэ блін пяклі. Каго першага мужчыну ўстрэціш, дай блін з’есці, спрасі, як яго імя, так і суджанага будучы зваць, а калі жанчыну сустрэнеш, то замуж не пойдзеш” – запісана ў в. Новы Мір [13*]. *на абутку* (“Сапагі кідалі цераз крышу: у які бок наском павернецца, у тым баку і жаніх будзе” – запісана ў в. Новы Мір) [13*]; *на зярнятах* (“Возьмуць дзеўкі, калі ў рад сядзяць на палу, курыцу, нясуць і насыплюць патрошкі зерна. Еслі мая там паперад: “Ой, ета пойдзе замуж!” А як не чапае зерня, значыць, пойдзе замуж на другіх Калядах” – запісана ў в. Новы Мір) [13*]. Калі прыведзеныя тэксты варажбаў мелі тлумачальны характар, то пры выкананні іншых выкарыстоўвалі люстэрка, свечкі, і звязаны яны былі, як здавалася на першы погляд, з чарадзеяствам. Самі жыхары лічылі такую варажбу страшнай: “Са свечкамі варажыць – ета страшна. Судзьбу ў бане вызывалі. Бралі зеркала і свечку, ставілі і казалі тры разы: “Суджаны-раджаны, Богам дадзены, паявіся”. Як толькі ўбачыш што-нібудзь, трэба хутка глянуць ды перакрываць чым-небудзь зеркала, а то дух можа пакараць альбо задушыць” (запісана ў в. Залаты Рог) [5*]. Як адзначыў вядомы фалькларыст А.С. Ліс, “этнографамі зафіксавана на Беларусі да дваццаці мантычных спосабаў даведацца пра будучыню з дапамогай рознага абрадавага рэквізіту. Адзін з найбольш папулярных і паважных адначасова – “апаланне” паясоў (пацерак)” [1, с. 174]. Адзначана падобная варажба і на Веткаўшчыне: “Дзеўкі бралі ўплёты, штук 15, і палалі. Каторы ўплёт выскача, тая і замуж першая пойдзе” (запісана ў в. Неглюбка) [12*].

У аснове пераважнай большасці запісаных варажбаў у вёсках Веткаўскага раёна – вызначэнне лёсу па брэху сабакі: “На Ражджаство падмятуць хату, мусар, смецце сабіраюць у вузюлок і нясуць на ростанькі. Цераз галаву кінучь, дзе што пачуеш, тое і будзе. У якім баку сабака забрэша, туды замуж пойдзеш” (запісана ў в. Неглюбка) [17*]. “Абсалютная большасць варажбаў грунтавалася на міфалагічным светасузіранні і міфапаэтычнай свядомасці У аснове семантыкі іх ляжала семільная магія” [1, с. 175].

Адным з важных структурных кампанентаў калядна-навагодняга комплексу з’яўляюцца прыкметы і павер’і, сярод якіх асаблівай цікавасцю вылучаюцца наступныя, папершае, звязаныя з ураджайнасцю, з прадуцыравальнай магіяй: “А штоб радзілі гарбузы, то той гарбуз, што на семяно аставілі, нада разбіць і, як толькі первыя шчадравікі зайдучь у хату, выбраць семкі” (запісана ў в. Прысно, па-другое, прыкметы і павер’і, якія прадказваюць надвор’е: “Калі на дзярэўях іней быў – на ўраджай, на грыбы, ягады” (запісана ў в. Казацкія Балсуны) [18*].

Масленічны абрадавы комплекс Веткаўшчыны ўключае наступныя як агульнатрадыцыйныя, так і мясцовыя рытуалы: падрыхтоўка абрадавай стравы (“Пякуць бліны з маслам, сыр заліваюць маслам” – в. Данілавічы), катанне на санках з горак, а таксама вакол драўлянага слупа, да якога прывязвалі санкі (“Ставілі дзеравянны кол, прывязвалі да

яго сані і каталіся” – в. Залаты Рог), віншаванне тых маладых людзей, які ўзялі шлюб (“Калодку не цягалі, а толькі тыя маладыя, што нядаўна свадзёбку гулялі, хадзілі па хатах і іх паздравлялі, усяго ім жалалі” – в. Залаты Рог), частаванне блінамі зяця (“Калі ў якой сям’і быў первы год зяць, то цешча пякла бліны і прыгласала на іх зяця з сям’ёй” – в. Перадавец; “Быў такі звычай, калі зяці абавязкова ездзілі к цёшчам загаўляць” – в. Янова), “ваджэнне банкетаў” (“На Масленіцу банкет вадзілі. Сабіралася двароў пяць, хадзілі старыя, пажылыя, дзевачкі не хадзілі, песні пелі, выпівалі” – в. Неглюбка), аб’езд маладых коней (“Каней маладых аб’язджаюць, катаюцца на конях, на санях з горак” – в. Янова), прывязванне ступы да нагі нежанатага хлопца, які павінен быў адкупіцца (“На Масленіцу нежанатаму ступу прывязвалі да нагі, і ён адкупліваўся салам або хлебам” – г. Ветка).

Гуканне вясны на Веткаўшчыне адбывалася і на Аўдакею, і на Саракі, і на Благавешчанне. У яе структуры вылучаліся такія абрадавыя кампаненты, як выхад на высокае месца (“Выхадзілі на высокае места, над рэчкай, пелі песні” – в. Стаўбун), выбар дзяўчыны на ролю вясны (“Адну дзяўчыну прыбіралі лучшэ ўсех. Яна была як каралева-вясна” – в. Старое Сяло), распальванне вогнішча (“Вогнішча паліць за дзярэўню хадзілі” – в. Данілавічы), спальванне чучала зімы (“Як вясну завуць, а зіму праганяюць, у нас дзелалі старца. Старац – гэта чучала такое большое” – в. Навасёлкі), гушканне на арэлях (“Калыхаліся на арэлях” – в. Прысно), падрыхтоўка абрадавага печыва (“Пяклі з цеста птушак, галушкі” – в. Казацкія Балсуны; “На Соракі дзелаюць цеста, пякуць храсты, галачкі дзелаюць” – п. Станкі). На пытанне, чаму трэба было спекчы пячэнне ў выглядзе птушчак, было атрымана наступнае тлумачэнне: “Сорак птушак пяклі, як сорак святых. Сорак спячэш галачак гэтых, кожнаму мучаніку па адной, а тады елі” (запісана ў в. Данілавічы [19*]. На Соракі ў в. Свяцілавічы варажылі пра хуткі прыход вясны, пры гэтым трэба было “ўзяць птушачку печаную ..., кінуць яе за парог. Як далёка ўпала, вясна шчэ далёка, і птушкі тожа. А як блізка, то і вясна ўжо блізка падыходзіць” [20*]. (У в. Вялікія Нямкі выконвалі такое абрадавае магічнае значэнне: качалі сорак яек па зямлі: “Сорак яечак качаюць з цеста, потым курам дадуць, карове. Гэта дзелаюць для ўсяго добрага”) [6*]. У мясцовай традыцыі п. Станкі было прынята перакідваць праз плот выпечанае печыва ў форме птушчак: “На Соракі дзелаюць цеста, пякуць храсты, галачкі дзелаюць. Тады ўжо перакідалі гэтыя галачкі чэраз забор (чэраз сарай). Хто вышай перакіня, той больш яечак найдзя” [21*]. Жыхары в. Навасёлкі былі перакананы, што ўраджайным год будзе тады, калі “сорак выраяў вылятае”.

Траецкае свята на Веткаўшчыне называюць “празнікам кумаўёў” (в. Данілавічы), “кумушкі” (в. Шарсцін), бо як адзначылі жыхары в. Данілавічы, “кумяцца на Тройцу, сабіраюцца, хто каму дораг. У кожным дварэ празнік. Раньшэ так хадзілі: сёння ў мяне пагуляем, тады, бывала, к куме маёй пойдзем. Ці выносім сталы агулам, сабіраемся суседзі, усё, што ёсць, зношваем. І тады ўжо гуляне, песні. Танцы, гармошка” [19*].

Як адзначылі жыхары в. Навасёлкі, да Тройцы спецыяльна рыхтаваліся, “гасцей прыгласалі з другіх дзэрвень, усіх родственнікаў...” [22*].

Абавязковымі для ўпрыгажэння хаты і падвор’яў былі галінкі ліпы і клёна: “На Тройцу клянны ссякалі, на вароты і ў хаты вешаем” (в. Данілавічы) [23*].

Па стану зеляніны, якой упрыгожвалі хаты, вызначалі, якім будзе лета: “Еслі на Тройцу ветку ў хату ўнёс, на сценку пацапіў, еслі за суткі гэты ліст высахне, значыць, будзе лета жаркае і сухое. А другі раз тры дні ён зялёны, як паставілі, так і стаіць, гэта значыць, што лета будзе сырое, даждлівае” (в. Данілавічы) [19*].

Праз тыдзень, калі ўжо зеляніна высахла, яе выносілі і клалі ў хлеў, каб “у каровы было малако, каб скаціну засцерагчы” (в. Вялікія Нямкі) [6*].

Вера ў магічную сілу траецкай расліннасці была ўстойлівай у мясцовай традыцыі. Невыпадковым было строгае следаванне народнаму звычайу ўпрыгожваць хату зелянінай: “У нас как-та даўно жанчына адна не прыбрала хату зелянінай, дак патом доўга балела, і можа б дажай памерла, еслі б баба-загаворшчыца не прышла” (запісана ў в. Старое Сяло) [1*]. Распальванне вогнішча і ваджэнне вакол яго карагодаў. – адметныя моманты ў траецкай

традыцыі в. Залаты Рог: “Усе збіраліся, бралі хто якую яду і ішлі ў лес. Тут выбіралі паляну, дзе ягады і грыбы... Хлопцы касцёр клалі, а дзеўкі пелі, танцавалі, карагоды вялі” [5*].

Прааналізаваныя матэрыялы па каляндарнай абраднасці Веткаўскага раёна ўпершыню ўводзяцца ў навуковы ўжытак і істотна ўзбагачаюць фальклорна-этнаграфічную традыцыю Гомельшчыны.

Спіс інфарматараў

- 1* Васільцова Матрона Сяргееўна, 1925 г.н., в. Старое Сяло.
- 2* Мацюкова Ніна Данілаўна, 1930 г.н., в. Старое Сяло.
- 3* Чуяшова Галіна Фёдараўна, 1930 г.н., в. Стаўбун.
- 4* Ганчарова Аляксандра Аляксандраўна, 1929 г.н., в. Шарсцін.
- 5* Лук’яненка Вольга Цімафееўна, 1935 г.н., в. Залаты Рог.
- 6* Дрыгунова Анастасія Канстанцінаўна, 1912 г.н., в. Вялікія Нямки.
- 7* Шклярава Ніна Іванаўна, 1930 г.н., в. Прысно.
- 8* Чайкова Клаўдзія Цярэнцьеўна, 1930 г.н., в. Залаты Рог.
- 9* Калачова Анастасія Тарасаўна, 1911 г.н., в. Новы Мір.
- 10* Барсукова Ганна Фёдараўна, 1933 г.н., в. Перавесце.
- 11* Гарбузава В.В., 1939 г.н., в. Прысно.
- 12* Саломенная Ульяна Мікалаеўна, 1932 г.н., в. Неглюбка.
- 13* Хадунькова Ганна Трафімаўна, 1914 г.н., в. Новы Мір.
- 14* Гусакова Л.І., 1907 г.н., в. Акшынка.
- 15* Сакунова Марыя Карпаўна, 1917 г.н., в. Залаты Рог.
- 16* Марозава Ніна Пракопаўна, 1929 г.н., в. Старое Сяло.
- 17* Салодкіна Надзея Нікіфараўна, 1926 г.н., в. Неглюбка.
- 18* Гарбузава Марыя Яўсееўна, 1929 г.н., в. Казацкія Балсуны.
- 19* Дзмітрачкова Тамара Кузьмінічна, 1936 г.н., в. Данілавічы.
- 20* Палтарацкая Ганна Фёдараўна, 1930 г.н., в. Свяцілавічы.
- 21* Воінава Ганна Пахомаўна, 1921 г.н., п. Станкі.
- 22* Козырава Валянціна Васільеўна, 1955 г.н., в. Навасёлкі.
- 23* Чуяшкова Любоў Кузьмінічна, 1933 г.н., в. Данілавічы.

Літаратура

1. Ліс, А.С. Зімовы перыяд. Структура і семантыка абрадаў і песень Каляд / А.С. Ліс // Беларусы / Г.А. Барташэвіч, Т.В. Валодзіна, А.І. Гурскі [і інш.] ; рэдкал.: В.М. Бялявіна [і інш.] ; Ін-т мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору. – Мн. : Бел. навука, 2004. – Т.7: вусная паэтычная творчасць. – С. 171-194.

УДК 82:316.472.4:028.02

Г. Ю. Новік

Феномен блог-літаратуры: асаблівасці дыялогу аўтара і чытача

У артыкуле абгрунтоўваецца феноменальнасць блог-літаратуры як адной з праяваў культурнай рэчаіснасці, акрэсліваюцца яе асноўныя рысы і ўласцівасці, разглядаецца спецыфіка зносін аўтара і чытача. Праведзены аналіз паказвае, што суадносіны паміж удзельнікамі стварэння тэксту можна ахарактарызаваць як маналог, насычаны супярэчлівымі думкамі і поглядамі.

Асаблівасцю постмадэрнісцкага твора, паводле У. Біблера, з’яўляецца тое, што ён узнікае кожны раз і мае сэнс толькі тады, калі прадугледжвае зносіны адасобленых адзін ад аднаго аўтара і чытача. І ў гэтых зносінах праз творы вынаходзіцца свет. Тэкст, які разумеецца як твор, на думку У. Біблера, «жыве кантэкстамі; увесь ягоны змест толькі ў ім, і ўвесь ягоны змест – па-за ім, толькі на яго межах, у яго небыцці як тэксту» [1, с. 76]. Можна